

Voorstel CHI

(college van hoofdingelanden)



Registratienummer
24.0589704

Commissie Bestuur, Middelen & Waterketen

Datum behandeling D&H
25 juni 2024

Commissie Water & Wegen
4 september 2024

Portefeuillehouder
K. Hartog
J. Beemsterboer

Datum vergadering CHI
18 september 2024

Agendapunt
11

Onderwerp

Aanvullend uitvoeringskrediet Project Verbetering natte infrastructuur Noordkop

Voorstel

In te stemmen met:

- Het beschikbaar stellen van een aanvullend uitvoeringskrediet voor uitgaven (welke bedragen i.v.m. toekomstige aanbesteding nog niet openbaar zijn) voor het project Verbetering natte infrastructuur Noordkop;
- Het verhogen van de inkomsten op dit krediet met € 2,9 miljoen.

Kern van de zaak

In het kader van het effect Gezond water wordt gewerkt aan het project Verbetering natte infrastructuur Noordkop (hierna: project Noordkop). Dit project verbetert de ecologische relatie tussen de Waddenzee en het Noord-Hollandse achterland en het IJsselmeer. Het beoogde maatregelenpakket zorgt voor verbetering van de vismigratiemogelijkheden, en daarmee de biodiversiteit en de ecologische waterkwaliteit. Het project levert zo een belangrijke bijdrage aan de KRW-doelen met betrekking tot de ecologische toestand. In de systematiek van de KRW zijn deze wateren 'zwak brakke wateren' met een matige ecologische toestand. Het knelpunt is de beperkte uitwisseling tussen zoet en zout water waardoor met name vissen van de estuariene brakwatersoorten vrijwel geheel ontbreken. Maatregelen om de vismigratie en de diversiteit van vissoorten te vergroten zijn daarom gewenst.

Het project Noordkop verbetert niet alleen de vismigratiemogelijkheden, maar vergroot ook de toekomstbestendigheid van het Amstelmeerboezemsysteem in relatie tot zeespiegelstijging en klimaatverandering. De Amstelmeerboezem watert af op de Waddenzee door middel van een spuisluis bij Oostoever; er is in de huidige situatie geen gemaal dat water uitmaalt. Door de zeespiegelstijging neemt de mogelijkheid om te spuien aanzienlijk af. Tegelijkertijd vergroot de hoeveelheid af te voeren water door meer en intensievere neerslag. Door beide mechanismen neemt de kans op wateroverlast al meer toe. Situaties, zoals o.a. afgelopen oktober/november, met (te) hoge waterstanden in de Amstelmeerboezem en daarmee de noodzaak tot afvoer van relatief brak Amstelmeerboezemwater naar de zoetere Schermerboezem, zullen steeds vaker en extremer voorkomen. Maatregelen ter voorkoming van deze wateroverlast en verzilting zijn noodzakelijk. Met het beoogde maatregelenpakket, met name het gemaal, wordt hier invulling aan gegeven. Zie bijlage 1 voor een nadere toelichting op het project Noordkop.



Datum
26 april 2024

Door bovengenoemde twee zaken te verbinden is co-financiering van de maatregelen mogelijk en kunnen beide worden aangepakt:

- een toekomstbestendig boezemsysteem in relatie tot zeespiegelstijging en de klimaatverandering; het tegengaan van wateroverlast en verziltingsproblemen;
- het verbeteren van de vismigratie en een bijdrage leveren aan de KRW-doelen met betrekking tot de ecologische toestand.

In december 2018 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het beschikbaar stellen van een investeringskrediet van € PM miljoen voor het project Noordkop (18.0177236). Na de initiële besluitvorming in het algemeen bestuur trad een stijging van de kosten voor de bouw van de gemalen op. In december 2021 heeft het algemeen bestuur, in het vertrouwen van en vooruitlopend op cofinanciering van het ministerie van I&W, ingestemd met de verdere voorbereiding en uitvoering van het project Noordkop. Het algemeen bestuur heeft het uitvoeringskrediet verhoogd naar € PM miljoen (21.0987365). De netto kosten voor HHNK bleven door extra bijdrage van derden gelijk.

Na dit besluit werden we geconfronteerd met de Covid-pandemie, de geopolitieke ontwikkelingen en de daaropvolgende energiecrisis. Daarnaast is meer inzicht ontstaan in de uitwerking van onze ambities en verplichtingen op het gebied van duurzaamheid. Deze ontwikkelingen hebben tot aanzienlijke kostenstijgingen geleid. De exploitatiebegroting is hierop, middels de jaarlijkse inflatiecorrecties, regelmatig aangepast. De investeringsbegroting daarentegen niet.

We hebben voor verschillende maatregelen, waaronder het nieuwe gemaal Oostoever, ontwerpen en kostencalculaties gemaakt. Op basis van deze kostencalculaties blijkt dat het reeds toegekende uitvoeringskrediet van € PM miljoen voor uitgaven niet toereikend is.

De subsidieverstrekking Waddenfonds en provincie Noord-Holland hebben toegezegd bij te dragen in de door de Covid-pandemie en geopolitieke ontwikkelingen ontstane kostenverhogingen voor een bedrag van € 2,9 miljoen.

Uw college van hoofdingelanden wordt voorgesteld om een aanvullend uitvoeringskrediet voor uitgaven beschikbaar te stellen van € PM miljoen en de inkomsten op het krediet te verhogen met € 2,9 miljoen.

Strategie en beleid

Met het project Noordkop speelt het hoogheemraadschap proactief in op de verwachtingen over de klimaatverandering en de zeespiegelstijging. Het geautomatiseerde besturingssysteem zorgt voor een betere benutting van de ruimte in het totale watersysteem. Het project voorziet in een gebiedsgerichte en duurzame aanpak om de ecologische toestand, de klimaatbestendigheid en de zoetwaterbeschikbaarheid van het watersysteem te verbeteren, zoals wordt voorgestaan in de Deltavisie, het coalitieprogramma, Waterplan en MVO beleid. De bouw en het functioneren van het gemaal zullen energiezuinig zijn. Er zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om te spuien in plaats van te malen. Met de maatregelen draagt het hoogheemraadschap bij aan verbetering van de kwaliteit van de Natura2000-gebieden de Waddenzee en het IJsselmeer

Eerdere besluiten

- 13/11/2018 (D&H) Verbetering natte infrastructuur Noordkop; samenwerkingsovereenkomst Ruim baan voor vissen 2 (18.177223)
- 12/12/2018 (CHI) Voorstel Verbetering natte infrastructuur Noordkop; beschikbaarstelling middelen (18.0177236)

Datum
26 april 2024



- 10/06/2020 (CHI) Voorstel Verbetering natte infrastructuur Noordkop, fase 1 voorbereiding (20.0047603)
- 02/11/2021 (D&H) Voorstel Verbetering natte infrastructuur Noordkop, bestuursovereenkomst (21.0987335)
- 02/11/2021 (CHI) Voorstel Voortzetten project Verbetering natte infrastructuur Noordkop (21.0987365)

Risico's

Risico's indien u instemt met dit voorstel:

- Gezien de huidige projectfase, kennen de planning en raming nog een zekere mate van onzekerheid.
- De subsidiedeadline en de daarop aansluitende planning is krap. Overschrijding van de subsidiedeadline kan leiden tot het verloren gaan van de reeds toegezegde subsidies van Waddenfonds, provincie Noord-Holland en ministerie van I&W voor HHNK. Daarnaast brengt verder uitstel van het project risico's met zich mee op het gebied van toekomstige kostenstijgingen door bijvoorbeeld ontwikkelingen in materiaalkosten. Eén van de grootste planningsrisico's is een langduriger verloop van het vergunningenproces bij de verschillende bevoegde gezagen. Om dit te beheersen, is in deze fase zo vroeg en goed mogelijk ingezet op een gedegen omgevings-/vergunningenmanagement.
- Eén van de grootste kostenrisico's is de onzekerheid op de prijsvorming vanwege o.a. de onzekere markt. Er bestaat daarmee een reële kans dat de inschrijfprijzen van de aannemers hoger zijn dan het reeds beschikbaar gestelde krediet. In de raming is een risicoreservering opgenomen e.e.a. passend bij de huidige projectfase en recente risico-inschatting van het project.
- Een ander aanzienlijk kostenrisico is de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten (OO). Het projectgebied is tijdens de Tweede Wereldoorlog veelvuldig gebombardeerd. Om dit risico beter te beheersen, is in deze projectfase een onderzoek naar de aanwezigheid van OO gestart. De resultaten van dit onderzoek worden meegegeven aan de te selecteren inschrijvers (aannemers), zodat zij hier zo goed mogelijk rekening mee kunnen houden bij hun inschrijving.

Risico's indien u niet instemt met dit voorstel:

- Er bestaat een reële kans dat de inschrijfprijzen van de aannemers hoger zijn dan het reeds beschikbaar gestelde krediet. Het later (na ontvangst inschrijvingen aannemers) en/of niet toekennen van extra uitvoeringskrediet leidt tot het niet meer kunnen behalen van de subsidiedeadline (31-12-2027).
- Het niet toekennen van extra uitvoeringskrediet brengt het risico met zich mee dat de toegezegde cofinanciering van maatregelen die ook zorgen voor het toekomstbestendig maken van het watersysteem van de Amstelmeerboezem, wordt gemist.
- Uitloop van het project brengt risico's met zich mee op het gebied van toekomstige kostenstijgingen door bijvoorbeeld ontwikkelingen in materiaalkosten.
- Er zijn meerdere initiatieven in de regio waar raakvlakken mee zijn en die deels afhankelijk zijn van dit project. Mocht het project niet doorgaan, kan dit leiden tot imago schade, omdat belanghebbenden en de partners uit het samenwerkingsverband Ruim Baan voor Vissen ² (RBvV2) ondanks zorgvuldige communicatie, toch bepaalde verwachtingen hebben gekregen.

Financiële consequenties

Door de hogere verwachte uitgaven wordt uw college gevraagd in te stemmen met het beschikbaar stellen van een aanvullend investeringskrediet van € PM miljoen voor project Noordkop en de inkomsten op het krediet te verhogen met € 2,9 miljoen. Dit betekent een extra netto-investering

¹ Project Noordkop is één van de projecten van het project RBvV2

Datum
26 april 2024



van € PM miljoen. Hiermee komt het totale investeringskrediet uit op € PM miljoen. Het aanvullend krediet leidt tot extra jaarlijkse kapitaallasten van € PM. Dit wordt verwerkt in het MJP 2026-2030.

In 2022 bood het Waddenfonds, vanwege de kostenstijgingen als gevolg van de Covid-pandemie, de mogelijkheid om een wijzigingsverzoek voor een extra financiële bijdrage in te dienen. Hierop heeft het RBvV2 in 2023 een wijzigingsverzoek ingediend. Het Waddenfonds heeft op basis van dit verzoek de projecteinddatum verlengd naar 31 december

2027 en een extra financiële bijdrage toegekend aan het project RBvV2 op voorwaarde van voldoende cofinanciering. Er is ca. € 2 miljoen toegekend aan het project Noordkop.

Naast een extra financiële bijdrage van het Waddenfonds, kan het project tevens rekenen op een extra financiële bijdrage van de provincie Noord-Holland van € 0,9 miljoen. De financiële bijdrage vanuit het RWS-project Wieringerhoek wordt niet verhoogd.

Communicatieaspecten en participatie

Het maatregelpakket is tot stand gekomen via een open proces met oog voor de belangen van de stakeholders in het gebied. Belanghebbenden zijn geconsulteerd en op basis hiervan zijn de plannen aangescherpt. Er is/wordt hiertoe gesproken met inwoners en agrariërs uit het noordelijk zandgebied en vertegenwoordigers van Land- en Tuinbouw Organisatie Noord en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (Commissie Water Noordelijk zandgebied), Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, de sport- en beroepsvisserij, gemeente Den Helder, gemeente Hollands Kroon, provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat. De communicatie gedurende de verdere uitwerking en realisatie is gericht op behoud van draagvlak, het faciliteren van inbreng van de omgeving bij de planuitwerking en het informeren van de bredere omgeving.

Voor de communicatie wordt ook samengewerkt met de partnerorganisaties uit het samenwerkingsverband RBvV2 en uit het Overhedenoverleg Wieringerhoek c.q. Noord-Hollandse IJsselmeerkust. Vanwege de raakvlakken met het HWBP-project 'Den Oever- Den Helder' (DO-DH) is er regelmatig overleg met beide projectteams. Er wordt wederzijds zoveel mogelijk rekening gehouden met de inhoud en tijdlijn van de in de omgeving van het projectgebied lopende (interne en externe) projecten.

Publieksvoorzieningen

Bij de verdere planuitwerking zal gekeken worden naar mogelijkheden voor publieksvoorzieningen.

Overige consequenties en vervolg

De planuitwerkingsfase loopt volop. Dit is de fase waarin de voorkeursvarianten verder worden uitgewerkt in een (architectonisch) ontwerp, nadere onderzoeken worden uitgevoerd en de benodigde vergunningen en procedures worden doorlopen. Parallel hieraan loopt het aanbestedingsproces. De uitnodigingen tot inschrijving zullen naar verwachting kort na behandeling van voorliggend bestuursvoorstel door uw college in september 2024, worden verstuurd aan de (geselecteerde) aannemers. Realisatie van de maatregelen zal naar verwachting in de periode 2025-2027 plaatsvinden.

Bijlagen

1. Nadere toelichting project Noordkop (aangehecht)
2. Overzicht gebied dat afwatert via Amstelmeerboezem (aangehecht)
3. Vertrouwelijke bijlage
4. CHI besluit (24.0843533)

Datum
26 april 2024

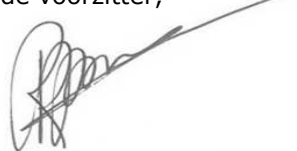


College van dijkgraaf en hoogheemraden,

de secretaris,


M.J. Kuipers

de voorzitter,


ir. R.P.G. Bosma



Bijlage 1 Nadere toelichting project Noordkop

Het project Noordkop richt zich op de Amstelmeerboezem tussen de Spuisluis Oostoever bij Den Helder en de Stontelerkeersluis bij het IJsselmeer, zie onderstaande figuur. Het Balgzandkanaal, het Amstelmeer en het Amstelmeerkanaal (bijlage 1) zijn onderdeel van de Amstelmeerboezem. In de systematiek van de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn deze wateren 'zwak brakke wateren' met een matige ecologische toestand. Knelpunt is de beperkte uitwisseling tussen zoet en zout water waardoor met name vissen van de estuariene brakwatersoorten vrijwel geheel ontbreken. Maatregelen om de vismigratie en de diversiteit van vissoorten te vergroten zijn daarom gewenst.

Het project zorgt niet alleen voor verbetering van de vismigratiemogelijkheden en daarmee de visdiversiteit en de ecologische waterkwaliteit. Het vergroot ook in belangrijke mate de toekomstbestendigheid van het boezemsysteem in relatie tot de zeespiegelstijging en de klimaatverandering. Bij de uitwerking van het maatregelpakket zijn de verschillende stakeholders betrokken, zodat dit breed gedragen wordt.



-  = brakke overgangszone met gedempt getij
-  = locatie nieuw gemaal / zoutwaterbarrière
-  = verbeteren vispasseerbaarheid sluis
-  = paai- en opgroeiplaats vis

Verbetering vismigratie en visdiversiteit

Voor vismigratie en de visdiversiteit is het ontbreken van een geleidelijke zoet-zout overgang een belangrijk knelpunt. Met het beoogde maatregelpakket wordt achter de spuisluis Oostoever een meer natuurlijke brakke overgangszone gecreëerd van circa 14 ha. Dit kan alleen als er voldoende grip op het zout is. Door realisatie van een gemaal bij Oostoever, een zoutwaterbarrière ter hoogte van Kooijsluis en een automatisch waterbeheersysteem dat zowel op waterkwantiteit als zoutgehalte stuurt, kan in het meest westelijke deel van de Amstelmeerboezem een meer natuurlijkere naar binnen- en buitengaande zout-zoetstroming worden toegelaten en blijft de zoetwatervoorziening voor de landbouw geborgd. Zo wordt voorkomen dat de zoetwatervoorziening voor de landbouw



negatief wordt beïnvloed via de inlaatpunten ten zuiden van het Amstelmeer en bij het Amstelmeerkanaal.

Dergelijke geleidelijke overgangszones zijn in Nederland zeldzaam, zeker op deze schaal. Ter vergelijking: in de vismigratierivier bij de Afsluitdijk is circa 1,5 ha brakke overgangszone voorzien. Van de maatregelen profiteren zowel de zogenaamde getijdemigranten, die gebruik maken van opkomend tij om binnen te komen, als de trekvissoorten die een geleidelijke overgang nodig hebben om te acclimatiseren. De brakke overgangszone is tevens van belang voor estuariene vissoorten, die jaarrond in de brakke overgangszone leven. Juist deze drie groepen ontbreken op dit moment vrijwel volledig. Het project biedt zo kansen voor versterking van de biodiversiteit. Het gebied functioneert als leefgebied en als corridor tussen Waddenzee en Noord-Hollands achterland, en Waddenzee en IJsselmeer. In het project wordt de vispasseerbaarheid van Spuisluis Oostoever en Stontelerkeersluis verbeterd, worden paai- en opgroeiplaatsen voor vis aangelegd evenals hoogwatervluchtplaatsen voor vogels van het Wad.

Toekomstbestendigheid Amstelmeerboezem

De maatregelen, en met name het gemaal, zorgen er tegelijkertijd voor dat de Amstelmeerboezem voorbereid is op de verwachte zeespiegelstijging en de ontwikkelingen van het klimaat. Op de Amstelmeerboezem watert een totaal oppervlakte van circa 23.000 ha af, via elf poldergemalen en via het gemaal Waakzaamheid vanuit de VRNK-boezem (zie bijlage 2). De Amstelmeerboezem watert af op de Waddenzee door middel van een spuisluis bij Oostoever; er is in de huidige situatie geen gemaal dat water uitmaalt. Door de zeespiegelstijging zal echter in de toekomst de mogelijkheid om te spuien afnemen. Tegelijkertijd zal de hoeveelheid af te voeren water zijn vergroot door meer en intensievere neerslag. Door beide mechanismen neemt de kans op wateroverlast toe. Door het maatregelpakket wordt behalve wateroverlast ook verzilting tegengegaan. Met een gemaal zal de kans op het incidenteel afvoeren van relatief brak water uit het Balgzandkanaal naar de zoete Schermerboezem, wanneer onvoldoende water via de spuisluis kan worden afgevoerd (zoals bijvoorbeeld in het najaar 2023), ook afnemen. Dit is van belang voor de telers in onder meer de Koegraspolder en Anna Paulownapolder, die dit boezemwater gebruiken. Ook geeft het geautomatiseerde waterbeheersysteem betere sturingsmogelijkheden, zodat zuiniger kan worden omgegaan met het (zoet)water.

Impressies gemaal Oostoever, vispassages en paai- en opgroeimaatregelen





Impressies gemaal Oostoever



Impressie vertical slot vispassage



Impressie paai- en opgroeiplaats Amstelmeerkanaal

Datum
26 april 2024



Bijlage 2 Overzicht gebied dat afwatert via Amstelmeerboezem

